

יש לי משפחה מיוחדת במינה

חוגגים את יום המשפחה בגן

יש לי משפחה מיוחדת ושונה

תכנית חינוכית ליום המשפחה בגן הילדים

פיתוח וכתובה - צוות מדרשת אדם:
רותי פרגמנט-רובין, יוסי מיכל, יולנדה גרינהוט

תשע"ב 2011-2012

תוכן

3	הקדמה
5	הפעלה 1: המשפחה שלי מיוחדת ושונה
8	הפעלה 2: לברד וביחד - "רק שלי"
11	הפעלה 3: חוגגים את יום המשפחה בגן "סיפור אמיתי על מפגש משפחתי"
16	מקורות מידע ורעיונות נוספים לפעילות

הקדמה

השינויים החברתיים והתרבותיים שחלו בעשורים האחרונים באים לידי ביטוי גם בתפיסת המסגרת המשפחתית וגם בחלוקת התפקידים של ההורים בה.

לצד מסגרת התא המשפחתי המסורתית, המשפחה הגרעינית ו/או המורחבת, קיימות מסגרות אחרות של משפחה: משפחה חד-הורית, משפחה חד-מינית, משפחה מאמצת, משפחת אומנה ועוד. חלוקת התפקידים של ההורים במשפחה הפכה להיות שוויונית יותר. ישנה מעורבות גדולה יותר של שני ההורים בחינוך, גידול, טיפול בילדים ובמשק הבית, וכן בפרנסת המשפחה.

שינויים אלו הובילו להפיכת "יום האם", שהוקדש לאמהות לציון תפקידה המרכזי של האם בחינוך, טיפול וגידול הילדים ובעבודות משק הבית, ל"יום המשפחה". ביום זה מבליטים את חשיבות התא המשפחתי, ומדגישים את יחסי הקרבה, האהבה והתמיכה ההדדית בין בני המשפחה הקרובה והמורחבת.

המועד בו מציינים את "יום המשפחה" הוא ל' בשבט, המועד שנקבע במקור כ"יום האם", יום פטירתה של הנרייטה סאלד - "אם עליית הנוער"¹.

מדרשת אדם מציעה לציין את יום המשפחה בגנים בהקשר לזכות השווה לשונות בחיי המשפחה ובהרכב התא המשפחתי. ההתייחסות תהיה במתן מקום שווה ומכבד לשונות של כל תא משפחתי וגם לשונות בין הפרטים בתוך המשפחה, בהתאם למה שקיים בגן.

תכנית זו של המדרשה המוקדשת לנושא המשפחה, תהווה חלק מהתוכניות והפעילויות המתקיימות בגן במהלך חודש שבט.

מה בתכנית?

התכנית ליום המשפחה בגן כוללת שתי פעילויות הכנה של הגננת עם הילדים ופעילויות שתתקיימנה עם הורים וילדים ביום שחוגגים אותו בגן. הפעילויות הן חווייתיות המשלבות אמצעים שונים מתחום הספרות, המשחק, היצירה, ומתודות של ניהול שיח ודיון פתוח, המותאמים לגיל הרך.

¹ הנרייטה סאלד, נולדה בשנת 1860 בארה"ב עלתה לישראל בשנת 1920. סופרת, משוררת, מתרגמת ועורכת. היא הקימה את ארגון הנשים הציוניות הדסה והחל משנת 1930 פעלה במסגרת עליית הנוער וסייעה בהצלמתם וקליטתם של ילדים יהודים מגרמניה. לה עצמה לא היו ילדים מעולם אך בשל מסירותה להצלחת ילדים ורווחתם היא כונתה "אם עליית הנוער" ועל כן מציינים את יום הולדתה שחל ב-ל' בשבט, כיום האם.

פעילות ראשונה: המשפחה שלי מיוחדת ושונה - מאפשרת לילדים להבין שיש סוגי משפחות שונות ומעודדת אותם לתת מקום שווה לכל תא משפחתי בקהילה ובחברה.

פעילות שנייה: לבד וביחד "רק שלי" - מתייחסת לקשרים בתוך המשפחה ולכירור הצרכים השונים של בני המשפחה לבטא את ייחודיותם להיות לבד ולהיות שייכים לתא המשפחתי.

פעילות שלישית: סיפור אמיתי על מפגש משפחתי - נועדה לאפשר מפגש חווייתי המעודד שיח ערכי בין הורים וילדים באמצעותו ילמדו להכיר בשונות ובייחודיות של כל אחד ואחת מבני המשפחה ובין המשפחות בגן. הפעילות מתקיימת ביום בו חוגגים את יום המשפחה בגן עם הורים וילדים.

התכנית מאפשרת להתייחס באופן מיוחד לנושא זכויות הילד בעיקר בהקשר לשלוש מהן: הזכות של כל ילד לגדול במסגרת משפחה; הזכות של כל ילד להתפתח ולפתח את כישוריו ויכולותיו במסגרות השונות; הזכות להיות שונה.

התכנים של יום המשפחה קשורים לתכנית "חינוך לאורח חיים דמוקרטי בגן הילדים" שמדרשת אדם מפעילה במהלך השנה בגנים. הם מהווים היבט נוסף ורלוונטי לעקרונות הנלמדים.

אמצעים ליישום התכנית בגן:

ערכת התכנית "יש לי משפחה מיוחדת ושונה" הכוללת: חוברת הפעילויות לגננת, משחק קלפי טריוויה: "אני והמשפחה שלי", פוסטר ליום המשפחה.

דפי ציור וחומרי יצירה מגוונים.

ספר: "תמונה משפחתית" מאת נירה הראל, הוצאת כתר.

הפעלה 1: המשפחה שלי מיוחדת ושונה

מטרות:

- א. היכרות עם סוגי משפחות שונות.
- ב. מודעות לצורך לתת מקום שווה לכל תא משפחתי של משפחה בקהילה ובחברה.
- ג. בירור האתגרים שבמתן מקום שווה לסוגי משפחות שונות.

אמצעים:

- 1 השיר: "משפחות", מאת אלה כנען (נמצא באתר הגננת).
- 2 דפים לבנים, צבעים וחומרי יצירה מגוונים.

מהלך הפעילות:

1. הגננת תקריא את השיר "משפחות", ותברר עם הילדים את השאלות הבאות:
 - א. מה מתאר השיר?
 - ב. האם המשפחה שלכם דומה לאחת מאלו המתוארות בשיר?
 - ג. האם אתם מכירים סוגי משפחות שמתוארים בשיר?
 - ד. איך זה לחיות, לדעתכם, בכל אחת מהמשפחות המתוארות בשיר?
2. הגננת תתייחס ברגישות לתאים משפחתיים שונים של הילדים בגן, ובהתאם תשאל את השאלות לגבי השיר ומשמעותיותו.
2. פעילות יצירתית -

הילדים יקבלו דף ו/או חומרי יצירה ויתבקשו לצייר ולעצב את המשפחה שלהם במגוון צבעים או חומרים לפי בחירתם. הם יתבקשו להתייחס ביצירה למשהו מיוחד שמאפיין את משפחתם.

 כדאי לתת כמה דוגמאות במליאה לילדים לפני שמתחילים לעבוד.

3. בסיום הפעילות היצירתית, הגננת תזמין את הילדים לשבת במליאה ותבקש מכל ילד וילדה להציג את המשפחה שעיצבו ולספר מעט עליה.

4. לסיכום, הגננת, תסב את תשומת לב הילדים כי כל אחד ואחת מהם בחרו לעצב את המשפחה בדרך אחרת ותשאל אותם:

א. במה המשפחות דומות זו לזו?

ב. במה המשפחות שונות זו מזו?

 חשוב לאפשר לכלל הילדים בגן לבטא את הייחודי במשפחתם באמצעות היצירה. עבודה בקבוצות קטנות תאפשר לכל הילדים לתאר את המשפחה שעיצבו.

ספרים נוספים העוסקים בנושא:

- "כל אחד והמשפחה שלו" מאת: יהודה אטלס ויעל משאלי, הוצאת קוראים, 2002.

אם בוחרים בספר זה אפשר לקיים את הדיון בדרך הזו:

הגננת תקריא את הסיפור עד עמ' 9 "קשה לספר על המשפחה שלי", ותשאל: מדוע הילד גיבור הסיפור חושש לספר על המשפחה שלו במסיבת יום ההולדת הצפויה?

הגננת תמשיך להקריא עד עמ' 25 "כי איך אוכל ביום הולדתי, לספר סיפור כל כך שגרתי", ותשאל את הילדים - מה דעתם על סוגי המשפחות השונות שגיבור הסיפור מתאר?

 כדאי לעצור לאחר תיאור כל אחד מסוגי המשפחות ולברר עם הילדים האם הם מכירים או חיים במשפחה כמו זו שמתוארת, ואיך החיים במשפחה כזו; על הגננת להיות מודעת לקיומם של תאים משפחתיים שונים בקרב ילדי הגן ובהתאם לקיים את הדיון.

- בית משותף, מאת: דתיה בן דור, הוצאת מודן, 2010.

- משפחות משפחות מליון לפחות, מאת: לימור טלמור, הוצאת רימונים, 2010.

משפחות

מאת: אלה כנען

עולמנו מלא במשפחות כה רבות,
מכל המינים ומכל הצורות.

יש משפחות של אמא ואבא וכמה ילדים,
יש משפחות של ילד אחד וזוג הורים.
יש משפחות גדולות עם סבים וסבתות,
יש משפחות עם הרבה דודים ודודות.
יש משפחות שיש רק סבא אחד,
או סבתא
או דודה
או ידיד מיוחד.

יש משפחות שיש בהן רק הורה אחד,
שאוהב כפול ופעמים ובאופן מיוחד,
ולפעמים זוהי אם, לפעמים זהו אב,
גם במשפחה מצומצמת כל ילד נאהב.

יש משפחות של שתי אמהות,
יש אמא וסבתא ולפעמים יש דודות.
יש משפחות של שני אבות,
או של אב ושל דוד,
ולפעמים זה נראה מסובך עד מאוד.

עולמנו מלא במשפחות כה רבות,
מכל המינים ומכל הצורות,
ובכל משפחה, לא משנה מאיזה סוג,
חבל של אהבה קשור וארוג,
ובבסיס הדבק שמחבר את כולם,
זוהי אהבה שסמיכה מקשר של דם.

מקור: פורטל הגננת

<http://www.haganenet.co.il/content3.asp?pageID=18191&ganID=4178>

הפעלה 2: לבד וביחד – "רק שלי"

מטרות:

- א. לברר מצבים של ביחד ולחוד בסביבה המשפחתית.
- ב. בירור הרצונות השונים של בני המשפחה להיות לבד ולהיות שייכים למשפחה.
- ג. מתן לגיטימציה לצורך בייחודיות בתוך הסביבה המשפחתית

אמצעים:

- 1 השיר "רק שלי", מאת: שלומית כהן אסיף, בתוך: הספר הגדול של שלומית כהן אסיף, עמוד 45, הוצאת עם עובד.

מהלך הפעילות:

1. משחק פתיחה: הגננת תבחר משימה אחת אותה יבצעו הילדים פעמיים – בפעם הראשונה יבצע כל ילד את המשימה בעצמו, ובפעם השנייה יבצעו את המשימות בקבוצות קטנות. מומלץ לבחור במשימה אשר דורשת מגוון כישורים כגון בניית יצירה מחומרים (תכנון וגיבוש רעיון, החלטה על חומרים, ביצוע היצירה).

2. בעקבות הפעילות תקיים הגננת דיון בשאלות הבאות:

- מה היה כיף יותר – לעשות לבד את המשימה או ביחד עם ילדים אחרים – ולמה?
- מתי הצלחתם לבצע את המשימה טוב יותר – לבד או ביחד עם ילדים אחרים? מתי לא?
- אילו דברים כל אחד מהילדים אוהב לעשות לבד בלי שותפות עם ילדים או מבוגרים אחרים? למה?
- אילו דברים כל אחד מהילדים אוהב לעשות יחד עם אחרים – מבוגרים או ילדים? למה?

3. הגננת תקריא את השיר עד סופו, ולאחר מכן תקיים דיון עם הילדים:

- האם יש בבית מקום או חפץ שהוא רק שלכם?

- מה הייתם רוצים שיהיה רק שלכם בלי לחלוק עם מישהו אחר.
- איך אפשר ליצור דברים פרטיים ואישיים בבית לכל אחד/ת?
- אילו דברים עושים במשפחה שלכם ביחד ואילו דברים - לבד?

ספרים נוספים העוסקים בנושא:

- "אם הייתי גרה לבד" מאת: מיכאלה מונטיין, הוצאת: המרכז לטכנולוגיה חינוכית, 1983.

אם בוחרים בספר זה אפשר לקיים את הדיון בדרך הזו:

א. הגננת תקריא את הסיפור עד המשפט - "...לפעמים מתחשק לי לגור ביחד."

ולאחר מכן תקיים דיון בשאלות הבאות:

- מה היית מעדיף/ה - לגור לבד או ביחד עם בני המשפחה? למה?
- מה היתרונות בלגור ביחד? מה החסרונות?
- מה היתרונות בלגור לבד? מה החסרונות?

ב. הגננת תמשיך ותקריא את הסיפור עד סופו ועם סיומו תקיים דיון בשאלות הבאות:

- מתי קורה מה שאני רוצה - במצבים של ביחד או לחוד?
- מתי קורה מה שאני לא רוצה - במצבים של ביחד או לחוד?
- מה קל יותר - לחיות ביחד או לחוד? מה קשה יותר?

- "ילדה לבדה" מאת: אורה אייל, הוצאת כתר, 1992.

רק שלי

מאת: שלומית כהן אסיף

אני רוצה דבר
שיהיה רק שלי
ולא של כולם.

אמא שלי
היא של אחי.
ואחי
הוא גם האח של אחותי.

סבא שלי הוא סבא של כולם
ואפרים השכן הוא אפרים של כולם.
ביום ההולדת שלי
נולדו עוד ילדים בעולם.
ובסלסילת הממתקים שלי
עוזרים לי כולם.

הכובע שלי הוא לא רק שלי.
את הכובע שלי אחי חובש
ואת החולצה שלי הוא לובש.
ואפילו הפה שלי הוא לא רק שלי
אומרים לי מה לאכול תמיד
ולפעמים אומרים לי מה להגיד.

אבל יש בחצר שלולית
ענן אחד עשה אותה בשבילי
והיא רק שלי.

מתוך: הספר הגדול של שלומית כהן אסיף, עמוד 45 הוצאת עם עובד.

חוגגים את יום המשפחה בגן

"סיפור אמיתי על מפגש משפחתי"

הפעילות ביום זה נועדה לאפשר שיח ערכי בין הורים וילדים, ותמקד בשונות ובייחודיות של כל אחד מבני המשפחה ובאתגרים שבחיים המשותפים יחד. הפעילות החווייתית תעודד השתתפות של כל הילדים וההורים ותאפשר היכרות בתוך ובין המשפחות.

מטרות:

- א. ציון יום המשפחה במפגש חווייתי משותף של הורים וילדים בגן.
- ב. הכרה בשונות של כל אחד מבני המשפחה.
- ג. מתן ביטוי לייחודיות ולשונות של כל אחת מהמשפחות בגן.

אמצעים:

- 🔗 ספר: "תמונה משפחתית", מאת: נירה הראל, הוצאת כתר 1999.
- 🔗 משחק טריוויה "אני והמשפחה שלי" - 38 קלפים עם שאלות ולוח למשחק.
- 🔗 דף גדול לציור לכל הילדים, חומרי יצירה וצביעה (רצוי שהדף יהיה מבריסטול).

מהלך הפעילות:

שלב ראשון: הקראת הסיפור במליאה

1. הגננת תקריא את הסיפור "תמונה משפחתית" עד סופו.
2. בעקבות הקראת הסיפור הגננת תקיים דיון קצר עם הילדים וההורים בשאלות כמו:
 - מה אתם חושבים על הסיפור?
 - מדוע אי אפשר היה להצטלם? - מה בהתנהגות של המשפחה גרם לכך? (חשוב להתייחס לשונות של כל אחד מבני המשפחה מבחינת ההתנהגות והרצון להתחשב בכולם - מצב שיצר קושי ובלבול).
 - האם ניתן היה לפתור את הבעיה המוצגת - משמע להתחשב בשונות של כולם?
 - האם יש לכם תמונה משפחתית עם כל בני המשפחה יחד, ספרו מתי היא צולמה.

שלב ב': משחק טריוויה קלפים

1. הגננת תחלק את המשפחות בגן לקבוצות המונות שלוש עד ארבע משפחות. כל קבוצה מקבלת חבילת קלפים שתונח הפוכה על השולחן ואת כללי המשחק.
2. בסוף המשחק כל קבוצה תסכם לעצמה:
 - בכמה נושאים יש דמיון בין המשפחות?
 - בכמה נושאים יש שונות בין המשפחות?
3. כל קבוצה תציג את הנקודות האלו במליאת הסיכום של פעילות היום.

שלב ג': הכנת תמונה משפחתית

1. הגננת תחלק לכל משפחה דף ציור גדול ותפזר בגן חומרי יצירה מגוונים.
2. כל משפחה תכין את התמונה המשפחתית שלה.

שלב ד': מליאת סיכום

1. הגננת תכנס את כל המשתתפים למליאה ותברר עימם את השאלות הבאות:
 - האם בסיום המשחק היו יותר קלפים בערימת ה"דומים" או בערימת ה"שונים"?
 - מהו הדבר החדש שלמדתם על המשפחה שלכם? על משפחות של אחרים?
 - אילו דברים מצאתם דומים ואילו שונים בין המשפחות בקבוצה?

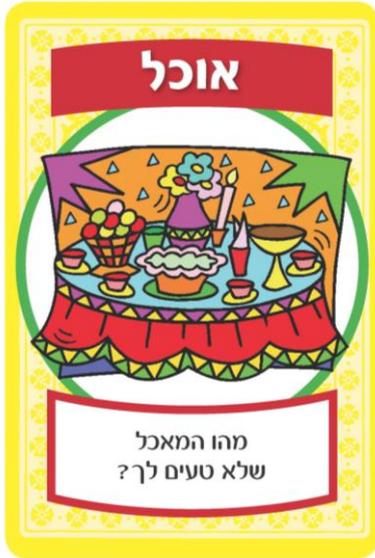
משחק טריוויה – "אני והמשפחה שלי"

כללי המשחק:

1. משתתפים במשחק 3-4 משפחות - הורה וילד/ה או מבוגר וילד/ה.
2. מניחים את לוח המשחק על השולחן ובמרכזו שמים את כל הקלפים הפוך.
3. כל משפחה תרים בתורה קלף - ההורה/המבוגר מקריא את השאלה המופיעה על הקלף. ראשון עונה הילד ולאחר מכן ההורה ו/או המבוגר המלווה.
4. לאחר שבני אותה המשפחה ענו על השאלה מבררים עם המשפחות האחרות האם היו עונים באופן דומה או שונה על השאלה. (לענות במענה של כן או לא, בלי לפרט).
 - אם התשובה דומה - מניחים את הקלף על הלוח במשבצת עליה כתוב "דומים".
 - אם התשובה שונה מניחים במשבצת עליה כתוב "שונים".
5. המשחק מסתיים לאחר שלא נותרו קלפים במרכז או עם תום הזמן שהוקצב.
6. לסיכום, המשתתפים יספרו כמה קלפים יש בכל משבצת - כמה יש במשבצת "דומים" וכמה יש במשבצת "שונים". לאחר מכן אפשר לשוחח על נקודות הדמיון והשוני בין המשפחות.

שונים	מניחים כאן את כל קלפי המשחק	דומים
אם התשובה שונה להניח כאן את הקלף	בסבב, לוקחים בכל פעם קלף אחד ומקריאים את השאלה.	אם התשובה דומה להניח כאן את הקלף

שאלות לטריוויה:

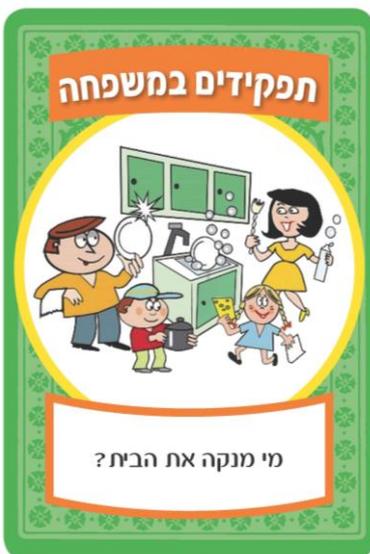
אוכל

- מהו הממתק או הקינוח האהוב עליך?_
- על מה לא תרצו לוותר בארוחה משפחתית?
- מהי הגלידה הכי טעימה לך?
- איזה מאכל הכי טעים לך?
- מהו המאכל שלא טעים לך?
- מהי הארוחה המשפחתית הכי מיוחדת אצלכם?

בני המשפחה

- מהו מקומך בסדר האחים במשפחה (בכור, אמצעי, צעיר)?
- מה מספר בני המשפחה המצומצמת שלך? (משפחה מצומצמת - משפחה הכוללת רק הורים וילדים).
- כמה אחים ו/או אחיות יש לך?
- אצל מי מבני המשפחה המורחבת כיף לבקר? (משפחה מורחבת - בנוסף להורים וילדים גם סבים, סבתות, דודים, דודות, בני דודים, קרובי משפחה אחרים).
- מה הדבר המיוחד שהיית רוצה לעשות רק עם: אמא, אבא, אח או אחות, בני משפחה אחרים?
- עם מי מבני המשפחה כיף לך לשחק?

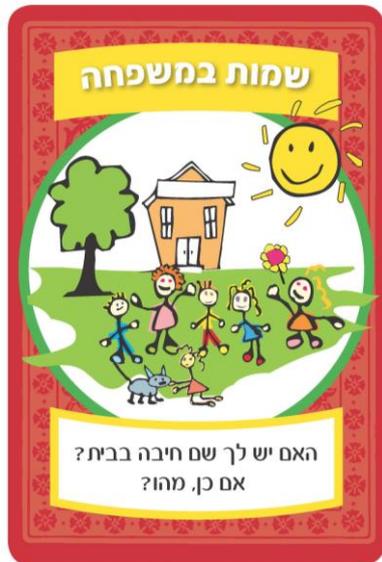

תפקידים במשפחה

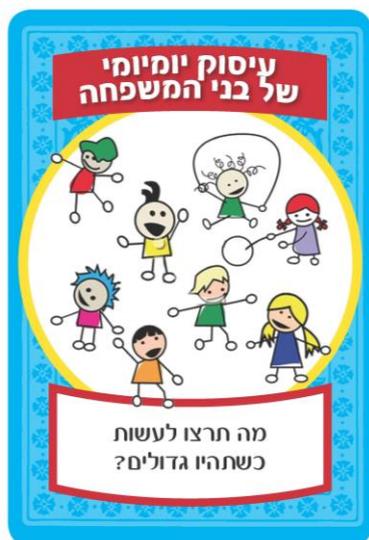
- מי מנקה את הבית?
- מי עושה את הקניות?
- מי מסדר את כל הצעצועים והמשחקים בבית?
- מי מכין את האוכל בבית?
- מי זורק את הזבל?
- מי מעיר את כולם בבוקר?
- מי מוציא את הכלב לטיול? (אם יש)
- מי שוטף את הכלים בבית?

- בילוי שעות פנאי בבית או בחוץ**
- מהי תכנית הטלוויזיה האהובה עליך?
 - מהו הספר או הסיפור שהיית רוצה שיספרו לך אותו שוב? ומי היית רוצה שיספר?
 - כשמשעמם לך - מה אפשר לעשות בבית?
 - מהו הבילוי המשפחתי המועדף עליך מחוץ לבית?
 - מה היית רוצה לעשות עם המשפחה שלך שעדיין לא עשיתם?
 - מה עושה המשפחה בימי שבת או חג?

- שמות במשפחה**
- מה מקור השם שלך?
 - מה שם המשפחה של אמא שלך?
 - מהם שמותיהם של סבתא וסבא שלך?
 - האם יש לך שם חיבה - אם כן, מהו?
 - איזה שם מיוחד יש במשפחה שלך?
 - האם יש שם שאהוב עליך במיוחד?

- עיסוק יומיומי של בני המשפחה**
- במה אבא או אמא עובדים?
 - מה אתם עושים בגן במשך היום?
 - להורה: מה אתם הכי אוהבים בעבודה שלכם?
 - לילד/ה: מה אתם הכי אוהבים לעשות בגן?
 - מה תרצו לעשות כשתהיו גדולים?
 - ספרו על עיסוק מעניין של אחד מבני המשפחה.

מקורות מידע ורעיונות נוספים לפעילות:

1. אתר משרד החינוך בדרום:

<http://www.orianit.edu-negev.gov.il/yardeng/cp/homepage/mami.htm>

2. אתר הגנת:

<http://www.haganenet.co.il/content3.asp?pageID=18190&ganID=4178>

3. משרד החינוך התרבות והספורט, המינהל הפדגוגי - האגף לחינוך קדם יסודי:

<http://www.education.gov.il/preschool>

4. אתר בית ברל - בית ספר לחינוך:

<http://www.beitberl.ac.il/InfoPages/InfoPagesPreview.asp?ID=1903>